

ראש דבר

הלכות שבת... כהררים התלויים בשערה,
 שהן מקרא מועט והלכות מרובות.
 מאי כהררין התלויין בשערה?
 מלאכת מחשבת אסרה תורה,
 ומלאכת מחשבת לא כתיבא.
 (מש' וגמ' חגיגה י.)

אודה לה' ששם חלקי מיושבי בית המדרש. מימי נעורי השתוקקתי לברר בצורה מקיפה את הסוגיות הנוגעות לכללי המלאכות בשבת: דבר שאינו מתכוון, מלאכה שאינה צריכה לגופה וכו', אשר כל לומד עניני שבת הופך בהן והופך בהן, ולא תמיד מגיע למיצוי הדברים, באשר הם מפוזרים במקומות רבים, במסכת שבת ובמסכתות אחרות. פרי עמלי בסוגיות אלה – בסגנון ספרי הקודמים 'זכרון תרועה' על ענייני מצות שופר בראש השנה, ו'ראש דברך' על עניני מצות קריאת שמע – מונח בזה לפני הלומדים, ואני מקווה שיהיה לעזר ולתועלת בהבהרת סוגיות הש"ס ושיטות הראשונים בנושאים יסודיים אלה. [לא הדפסתי הסכמות לספר זה, כי הוא נכתב בדרך ספרי הקודמים הנ"ל שכבר הסכימו עליהם רבותינו, ע"ש].

כמעט כל האחרונים עוסקים בספריהם בסוגיות הנידונות כאן, אחד הנה ואחד הנה, אחד המרבה ואחד הממעיט. לפי מגמת הספר לא יכלתי להביא את כל דברי האחרונים (וגם לא ראיתי את כולם), אלא רק את מה שהיה נחוץ לי לפי דרכי ולפי קוצר ידיעתי. ברצוני לציין כאן רק שני חיבורים, העוסקים בהרחבה בנושאי הספר. האחד נכתב בזמננו: 'נתיבות שלום' מאת הרה"ג ר' שלום גלבר שליט"א (ירושלים תשנ"ג). זהו ספר עיוני חשוב המוקדש כולו לענייני מלאכת מחשבת בשבת, ובו הרבה פרטים וחקירות להלכה. למדתי ממנו כמה דברים, ועל כך תודתי לו (אמנם דרכו שונה מדרכי, באשר אין הוא מציע את סוגיות הגמ' ושיטות הראשונים מיסודן ובכל היקפן, ועל כן חושבני שתימצא תועלת גם בספרי). החיבור השני הוא מהדורות שלפנינו: 'אש דת' מאת הרה"ג ר' מנחם מנדל קופלד זצ"ל מדוואהרט (פיטרקוב תרס"ד; מהדורה חדשה: ירושלים תשמ"ד), שחלקו השני

עוסק בל"ט מלאכות, ולו פתיחה רחבה, המכילה כ"ד פרקים בענייני היסודות הכלליים, דשא"מ, משאצל"ג וכו'. בעת שעסקתי לפני שנים בחיבורי 'זכרון תרועה' על ענייני התקיעות, מצאתי ספר זה, שחלקו הראשון דן בהלכות התקיעות. השתעשעתי אז בדבריו, הכתובים בחריפות, בבהירות ובחדות לשון. באותו זמן לא ידעתי את שם משפחתו של המחבר, שלא נרשם בספר, ורק אחר כך נודע לי כי ניני המחבר הם חברי, בני משפחת קופלד הי"ו, המרביצים תורה במקומות שונים בארצנו. גם הפעם עברתי בין בתרי 'אש דת', אחרי כתיבת עיקר ספרי, והוספתי נקודות אחדות בעקבות דבריו.

יהי רצון שיהא חלקנו, אנו ובנינו ובני בנינו, עם לומדי תורה לשמה, מתוך בקשת האמת בעיון והיושר במעשה, ונזכה לראות מהרה ברוממות קרן ישראל, בישע ה' על עמו ונחלתו.

מעלה אדומים

ערב ראש שנת תשס"ג

יצחק שילת